

מעקב הומניטרי

מרס 2011

סקירה כללית

אירועי מרס 2011 ממשיכים להצביע על גניעותם המוגברת של אזרחים בשטח הפלסטיני הכבוש. על מצב דברים זה בגדה המערבית מעידים המספר הגבוה ביותר בחודש יחיד של נפגעים פלסטינים בידי כוחות ישראליים מאז סוף מתקפת "עופרת יצוקה", הדיכוי האלים של מפגינים בידי כוחות הביטחון של החמאס בעזה, הרצח של משפחת מתנחלים ובעקבותיו גל של תקיפות מתנחלים נגד פלסטינים ורכושם בכל רחבי הגדה. בעזה, שבוע של תקיפות ותקיפות נגד, שהתאפיין בתקיפות אוויריות והפגזות מוגברות מצד ישראל, ובירי מוגבר של טילים ופצצות מרגמה לדרום ישראל מצד הפלסטינים, הביא למותם של 15 פלסטינים, מהם שישה אזרחים, ולפציעתם של 47 אזרחים, וכן לפציעתם של שלושה אזרחים ישראליים. ארגוני זכויות אדם הביעו את חששם מכך שכמה מהתקיפות שביצעו שני הצדדים, ואשר הביאו לפציעה ולהרג של אזרחים, היו תקיפות בלא הבחנה ולפיכך לא חוקיות מתוקף חוק זכויות

צלום, עומר אפולחאני, אוציה

מוניאחד, בן 17, ניפצע מאש חיה שנורתה באש חיה בידי משמר הגבול, קטנת, מחוז ירושלים, מרס 2011

האדם הבינלאומי. חשש נוסף ניעור לנוכח הנוהג המתמשך של פלגים חמושים פלסטינים לאחסן כלי נשק וחומרי נפץ בקרבת אזורי מגורים, ובכך לחשוף אוכלוסייה אזרחית לתקיפות ישראליות נגד המטרות הצבאיות הללו.

בגדה המערבית נדקרו למוות חמישה בני משפחה ישראלית, שלושה מהם ילדים, בעת שישנו בביתם בהתנחלות איתמר שבנפת שכם. אחרי הרצח פתחו כוחות ישראליים במסע חיפושים נרחב בכפר הפלסטיני הסמוך, עוורתא, שבמסגרתו נחקרו כל הגברים בני פחות מ-40 בכפר. אף שעד עתה לא הואשם איש

תוכן העניינים

- 2.....הסלמה במעשי האיבה בדרום ישראל ובעזה
- עלייה חדה באלימות בעקבות רצח
- 4.....משפחה בהתנחלות איתמר
- חששות לנוכח ירי של כוחות ישראליים על ילדים פלסטיניים
- 6.....ליד הגדר בכפר קטנה
- חששות לנוכח שימוש יתר בכוח על ידי
- 8.....כוחות הביטחון של החמאס נגד מפגינים
- 8.....רצועת עזה: מעבר קרני נסגר
- החלטה מוניציפאלית חדשה בעניין תוכנית
- 10.....הלימודים הנלמדת בבתי ספר בירושלים המזרחית

בכיצוע הפשע, ואיש לא קיבל על עצמו אחריות לכיצוע התקיפה, על פי הדיווחים נעצרו עשרות פלסטינים בקשר לרציחות באיתמר. על הכפר עוותא הוטל עוצר למשך חמישה ימים, שבמהלכם לא הורשו התושבים לצאת מבתיהם לרכוש מזון, וילדים לא יכלו ללכת לבית הספר. כניסתם של אמבולנסים, שניסו להגיע לכפר כדי לעזור למי שנפצעו בעימותים עם כוחות ישראליים ועם מתנחלים, עוכבה.

בעקבות רצח משפחת המתנחלים ניכרה בכל רחבי הגדה המערבית עלייה חדה בהתפרעויות ובאלימות מתנחלים, שגברו ממילא עוד קודם לכן, אחרי שהרשויות הישראליות הרסו מספר מבנים במאחזי התנחלויות. בסך הכול, במרס רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) את המספר הגבוה ביותר בחודשים האחרונים של תקריות במעורבות מתנחלים, שגרמו לפציעה (32) או לנזק לרכוש (56 תקריות), כאשר יותר מ-40 אחוזים מהתקריות הללו קרו בשלושת הימים שלאחר הרציחות באיתמר. אי-אכיפת החוק המתמשכת על מתנחלים, וכתוצאה ממנה היעדר כל אחריותיות בכל האמור באלימות מתנחלים, ממשיכה להוות גורם מרכזי לחשש.

קיימים חששות רציניים בכל האמור בהגנה על ילדים בכפרים הממוקמים בקרבת הגדר. החודש ירו כוחות ישראליים תחמושת חיה על שני ילדים בכפר קטנה, ופצעו אותם. שני הילדים סבלו פצעי ירי מרובים בגן אחד או יותר, וכן בפלג גוום העליון. הפציעות הללו הינן חלק מדפוס רחב יותר של עימותים וירי, הפוגע בילדים פלסטינים בכפר זה ובמקומות אחרים בגדה המערבית.

כן הביעו ארגוני זכויות אדם את חששם לנוכח הכוח המופרז שהפעילו כוחות הביטחון של החמאס נגד מפגינים בהפגנות התמיכה באחדות לאומית, שנערכו בעזה ב-15 במרס, ואשר במהלכן פיזרו הרשויות בעזה את המפגינים בכוח, באמצעות אלות, וגרמו לפציעתם של עשרות בני אדם. בנוסף על כך, דווח כי רשויות החמאס רדפו ופצעו עיתונאים, כתבים וצלמי עיתונות שנכחו במקום, והחרימו מספר מצלמות. בימים שלאחר מכן נכנסו כוחות ביטחון למשרדיהן של מספר נציגויות עיתונות והחרימו קלטות וידיאו וצילומים.

את משבר ההגנה הפוגע באוכלוסייה האזרחית בשפ"כ ובישראל ניתן להקל אם כל הצדדים בסכסוך יציתו למחויבויותיהם מתוקף החוק ההומניטרי הבינלאומי וחוק זכויות האדם הבינלאומי. על כל הצדדים בסכסוך להימנע מבחירת אזרחים למטרה. יש להגביל את השימוש בכלי נשק למטרות צבאיות, ויש להימנע ככל האפשר ממיקום מטרות צבאיות באזורים מאוכלסים בצפיפות. כן נדרשים כל הצדדים בסכסוך לנקוט אמצעי זהירות מיוחדים בעת שימוש בכוח במצבים שבהם מעורבים ילדים, ולכבד את זכותם של בני אדם לחופש הדעה, הביטוי וההתכנסות למטרות שלום. יש לחקור הפרות לכאורה של הנורמות הללו, ולדרוש הסברים מן האחראים להן.

הסלמה במעשי האיבה בדרום ישראל ובעזה

האשמות במתקפות בלא הבחנה הפוגעות באזרחים

הלחימה שניטשה בעזה ובדרום ישראל בחודש מרס 2011 היתה מהקשות ביותר מאז סופה של מתקפת "עופרת יצוקה", בינואר 2009, וגרמה לשיעור הנפגעים הפלסטינים (הן הרוגים והן פצועים) הגבוה ביותר בחודש יחיד מאז. בסך הכול נהרגו 15 פלסטינים, שישה מהם אזרחים, וכן נפצעו 55 פלסטינים נוספים, מהם 47 אזרחים, ושלושה אזרחים ישראלים. רוב האירועים התרחשו בין ה-16 ל-23 במרס, בסבב של תקיפות ופעולות גומלין שכללו תקיפות אוויריות והפגזות ישראליות נרחבות על מטרות מרובות בתוך עזה, וכן ירי מוגבר של טילים ופצצות מרגמה פלסטיניים לדרום ישראל.

ארגונים לזכויות אדם - פלסטיניים, ישראליים ובינלאומיים - הביעו חשש מכך שהתקיפות שמבצעים שני הצדדים מהוות תקיפות בלא הבחנה, האסורות מכוח המשפט ההומניטרי הבינלאומי. תקיפות הנערכות בלא הבחנה מוגדרות ככאלה "שאינן מכוונות כנגד מטרה צבאית ספציפית"; או כאלו "הנוקטות שיטות או אמצעי לחימה שלא ניתן לכוונם על מטרה צבאית ספציפית"; או "נודעות להן השפעות שלא ניתן להגבילן כנדרש מכוח המשפט ההומניטרי הבינלאומי".¹

Mahmoud H., 11 years old, pointing to the landing site of an Israeli mortar shell in Shujai'ya neighborhood, Gaza City, March 2011

"מחמוד ואני שיחקנו כדורגל כשנשמע פיצוץ חזק מאוד. ברחתי, וראיתי אתו נופל. כשחזרתי כעבור כמה דקות אמרו לי שהוא נפצע קשה ונלקח לבית חולים. הוא מת. אני מכחד לשחק כדורגל במקום הזה. כל היום והלילה שומעים מזל"טים".

מחמוד פארס חרורה, בן 11, מצביע על אתר הנפילה של פצצת מרגמה ישראלית בשכונת סגיעייה.

במהלך מתקפת "עופרת יצוקה" נהרגו בין 24 ל-32 אזרחים פלסטינים על ידי הצבא הישראלי, כשכמה פצצות מרגמה מסוג זה פגעו באזור מאוכלס בצפיפות ליד בית ספר של סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם במחנה הפליטים גיבליה (ברחוב אל פחיורה).⁴ לאחרונה, בינואר 2011, נהרג חייל ישראלי, על פי הדיווחים אחרי שנפגע בטעות מפצצת מרגמה מסוג "קשת" שירו עליו כוחות ישראליים. בשל התקריות הללו, ובעקבו ההרוגים החודש, כתב ארגון זכויות האדם הישראלי "בצלם" מכתב לפרקליט הצבאי הראשי ובו תבע הטלת איסור על השימוש בירי פצצות מרגמה על אזורים מאוכלסים.⁵

במהלך ההסלמה החודש ירו פלגים חמושים פלסטיניים עשרות טילים מתוצרת מקומית ופצצות מרגמה על שטחים שונים בדרום ישראל בקרבת רצועת עזה, וכן מספר טילי גראד לעבר מקומות מרוחקים יותר, כמו הערים באר שבע ואשדוד. כתוצאה מירי זה נפצעו שלושה אזרחים ישראליים.

תקרית מסוימת שעוררה חששות מיוחדים אירעה ב-22 במרס, כשמספר מטחים של פצצות מרגמה שירו כוחות ישראליים פגעו באזור מגורים מאוכלס בצפיפות בשכונת סגיעייה, ממזרח לעיר עזה, הרגו ארבעה אזרחים, שניים מהם ילדים, ופצעו 11 אזרחים, תשעה מהם ילדים. שלושה מההרוגים ושבעה מהפצועים היו בני אותה חמולה.

לדברי אמצעי התקשורת הישראליים, חקירה ראשונית שערך הצבא הישראלי הצביעה על כך שאף שירי המרגמות התמקד בקבוצת חמושים שהיו ממוקמים בשטח חקלאי סמוך, כמה מהפצצות סטו ממסלולן ופגעו בשכונת המגורים.² כמה דיווחים מסרו כי סוג פצצת המרגמה ששימש בתקרית זו מכונה "קשת". לדברי ארגון "משמר זכויות האדם" (HRW), "אף שפצצת יקשתי נחשבת מדויקת יותר מפצצות מרגמה רגילות... טווח ההדף שלה הוא בין 60 ל-75 מטרים." כאשר מביאים בחשבון את מאפייני האזור, התקיפה שלעיל "נראית כתקיפה בלא הבחנה", מסר הארגון.³

העובדה שמרבית הטילים ופצצות המרגמה נחתו באזורי מגורים, או בשדות פתוחים בשולי אזורים כאלה, מצביעה על כך שהתקיפות הללו נעשו בלא הבחנה. המספר הנמוך יחסית של נפגעים בתקיפות הללו נובע, במידה מסוימת, מהעובדה שהיישובים הישראליים הנפגעים מירי מעזה מצוידים במערכות התראה המאפשרות לאזרחים למצוא מחסה לפני נחיתת הטיל.

כמו כן, החודש נפצעו לפחות שישה אזרחים פלסטיניים נוספים, ביניהם פעוטה, בשתי תקריות נפרדות, כשטילים שירו פלגים פלסטיניים החטיאו את מטרתם, נחתו בתוך הרצועה ופגעו בבית חרושת ובבית פרטי. המרכז הפלסטיני לזכויות אדם קרא לרשויות בעזה לחקור מקרים אלה.⁶ כן הביע המרכז את חששו מהעובדה שפלגים חמושים פלסטיניים ממשיכים לאחסן כלי נשק וחומרי נפץ בשכונות מגורים או בקרבתן.

מתוקף המשפט ההומניטרי הבינלאומי, "על כל הצדדים בסכסוך להימנע ממיקום מטרות צבאיות בתוך אזורים מאוכלסים בצפיפות או בקרבתם" ו" להרחיק אזרחים ומטרות אזרחיות המצויים בשליטתם מקרבתן של מטרות צבאיות".⁷ הפרה של מחויבות זו מצד אחד הצדדים בסכסוך חמוש אינה פוטרת את הצד השני ממחויבותיו כלפי האוכלוסייה האזרחית.

עלייה חדה באלימות בעקבות רצח משפחה בהתנחלות איתמר

ב-11 במרס 2011 נדקרו למוות חמישה מבני משפחה ישראלית, ביניהם שני ילדים בגיל אחת-עשרה ושלוש ותינוקת בת שלושה חודשים, בעת שישנו בביתם בהתנחלות איתמר שבנפת שכם. איש לא לקח על עצמו אחריות לתקיפה, ואף שהרשויות הישראליות עצרו עשרות פלסטינים, עד עתה לא הוגש אישום כנגד איש מהם.

בעקבות הרציחות באיתמר נפרשו כוחות ישראלים בכל רחבי הגדה המערבית, בניסיון לסכל ניסיונות של מתנחלים לתקוף פלסטינים ורכושם. למרות נוכחות זו, נרשמו שלאחר התקרית נרשמו בכל רחבי הגדה תקיפות מתנחלים רבות, שגרמו

לפציעת פלסטינים ולנזק לרכוש פלסטיני. מייד לאחר הרציחות התפרעו מתנחלים בכפר עוורתא הסמוך להתנחלות איתמר, הציתו צמיגים ותקפו פלסטיני בן 18. כן דווחו תקריות מרובות של יידי אבנים והשחתת רכוש חקלאי.⁸ שתיים מהתקריות הבולטות בתקופה זו התרחשו ב-21 במרס באזור חברון: באחת מהן פתח מתנחל באש על תהלוכת הלוויה בעיירה בית אומר, ופצע שני גברים; בשנייה דקרו מתנחלים פלסטיני בן 30 ופצעו אותו קשה באזור בקרבת הכפר א-טוואני.

בשבוע שקדם לרציחות באיתמר התחולל גל נוסף, אף כי קטן יותר בהיקפו, של אלימות במעורבות מתנחלים, בהקשר של "יום הזעם" שעליו הכריזו קבוצות מתנחלים ב-3 במרס, במחאה על כך שבשלהי פברואר הרסו הרשויות הישראליות מספר מבנים במאחז חוות גלעד. גל זה כלל מתקפות על פלסטינים ורכושם, לצד חסימת כבישים וצמתים מרכזיים בכל רחבי הגדה המערבית. התקיפות הללו אירעו בהקשר של אסטרטגיית "תג המחיר", שבמסגרתה תוקפים מתנחלים יישובים פלסטיניים, כגמול על מאמצי הרשויות הישראליות לפרק מבנים במאחזי התנחלות.

בסך הכול, במהלך החודש רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) 79 תקיפות מתנחלים שגרמו לפציעות של פלסטינים (23 תקריות ו-32 פצועים) או לנזק לרכוש פלסטיני (56 תקריות). זהו המספר הגבוה ביותר לחודש יחיד של תקריות במעורבות מתנחלים שגרמו לנפגעים או לנזק לרכוש, שהמשרד לתיאום עניינים הומניטריים רשם מאז אוקטובר 2010 (80), בעת מסיק הזיתים, והוא גבוה פי שלושה מהממוצע החודשי לסוג זה של תקרית בשני החודשים הקודמים (25) וב-2010 (27). ארבעים ואחד (41) אחוזים מסך התקריות במרס התרחשו בשלושת הימים שלאחר הרציחות בהתנחלות איתמר.

אלימות במעורבות מתנחלים היא גורם מפתח הפוגע בביטחון הפיסי ובמחיינתם של פלסטינים באזורים רבים בגדה המערבית. המשרד לתיאום עניינים הומניטריים זיהה 22 יישובים, שאוכלוסייתם הכוללת מונה 76,000 נפשות, כפגיעים במיוחד לאלימות

מתנחלים.⁹ 61 יישובים נוספים (שאוכלוסייתם הכוללת מונה 173,000 נפשות) זוהו כפגיעים במידה בינונית.¹⁰

בעיה מתמשכת הנוגעת גם היא לאלומות מתנחלים הינה אי-יכולתן של הרשויות הישראליות לאכוף כיאות את שלטון החוק. חששות מרכזיים הינם

שלעיתים קרובות כוחות ישראליים אינם מתערבים בכדי לעצור תקיפות בעת התרחשותן, וכי הטיפול בתלונות שמגישים פלסטינים הוא בלתי מספיק, או רשלני. ארגון זכויות האדם הישראלי "יש דיין", העוקב כיצד הרשויות הישראליות אוכפות את שלטון החוק על מתנחלים, מצא כי למעלה מ-90 אחוזים

הפגיעה הקשה של פעילות צבאית ישראלית באוכלוסייה אזרחית בכפר עוורתא

בעקבות המתקפה בהתנחלות איתמר, הפך הכפר הסמוך עוורתא, שאוכלוסייתו מונה כ-7,000 נפש, מוקד לפעילות צבאית ישראלית אינטנסיבית, בהקשר של מבצעי החיפוש אחר התוקפים. לפעילות זו נודעה השפעה שלילית קשה על האוכלוסייה האזרחית בכפר.

מייד לאחר הרציחות ערכו כוחות ישראליים חיפושים בבתים והורו לכל הגברים שגילם פחות מ-40 להתכנס לחקירה באחד מבתי הספר ובמסגד שבכפר. לאחר מכן הוטל על הכפר עוצר לארבעה ימים, שבמהלכם לא הורשו תושביו לצאת את בתיהם כדי לקנות מזון, ילדים לא הורשו ללכת לבית ספר, ואמבולנסים - שנכנסו אל הכפר כדי להעביר את מי שנפצעו בעימותים עם כוחות ישראליים - עוכבו. כמה מתושבי הכפר הפרו אמנם את העוצר כדי לקנות מזון ופריטים נוספים, אבל על פי הדיווחים אחרים נותרו בלא מזון, דלק או תרופות; עקב כך חילקה לשכת מושל נפת שכם לתושבים לחם ופריטים שאינם מזון. ב-22 במרס 2011 הוטל על הכפר עוצר פעם נוספת. בסך הכול נחקרו במהלך תקופה זו לפחות 400 פלסטינים תושבי הכפר, ועשרות נעצרו. לדברי מועצת הכפר, כ-50 בני אדם, ביניהם שמונה ילדים, עדין מוחזקים במעצר.

המידע מתוכנית השיקום של ימק"א מצביע על שורה של תופעות לוואי שליליות, פסיכולוגיות וחברתיות, שנגרמו לתושבי הכפר, ובמיוחד לילדים, כתוצאה מהפעילות הצבאית הישראלית שהתקיימה בכפר לאחרונה. לדברי הארגון, תושבים מדווחים כי ילדים רבים סובלים מסיוטים, הרטבת לילה, חרדה, התקפי בכי תכופים, כחד וקשיי ריכוז מתמידים, לאחר שראו בני משפחה נעצרים ומוכים באלימות, חיילים חמושים נכנסים בכוח לבתיהם בכל שעות היום והלילה, ותכולת ביתם מושלכת ולעיתים קרובת ניזוקה במהלך חיפושים אינטנסיביים שביצעו וכוחות צבא ישראליים. הורים דיווחו על רגשות קיצוניים של תסכול, זעם וחוסר אונים לנוכח אי יכולתם להגן על ילדיהם מפני אלימות שכזו, או מפני כליאה שרירותית.

כך למשל, במקרה אחד שדווח לסגל ימק"א, כוחות של הצבא הישראלי נכנסו בכוח לבית משפחה שבנה נהרג לפני שנה בידי מתנחלים, הרסו חלק ניכר מתכולת הבית, תקפו פיסיית כמה צעירים ששהו בבית, ולאחר מכן כבלו אותם באזיקים, כיסו את עיניהם והותירו אותם עצורים ומוטלים על הקרקע; כל האירועים האלה התרחשו לעיני הוריהם ואחיהם הקטנים של הצעירים הללו, שלדברי ימק"א סובלים כולם כעת מהשפעות פסיכולוגיות קשות של התקרית. בתקרית אחרת שדווחה לארגון, גבר צעיר הותקף פיסיית על ידי חיילים לעיני ילדיו ואימו. כשאימו ניסתה להתערב ולהגן עליו, הותקפה גם היא פיסיית. לאחר מכן נכבלו גם האם וגם הבן באזיקים והוחזקו מחוץ לבית, בקור.. לדברי ימק"א, מאוחר יותר הועברו השניים לבית חולים, לקבלת טיפול רפואי.

[בעת כתיבת דוח זה נמשכים בכפר מבצעים צבאיים אינטנסיביים, כולל מעצרים המוניים.]

חששות לנוכח ירי של כוחות ישראליים על ילדים פלסטיניים ליד הגדר בכפר קטנה

ב-21 וב-22 במרס 2011 ירו כוחות ישראליים תחמושת חיה על שני נערים (בני 14 ו-17) בכפר קטנה שבגדה המערבית (נפת ירושלים) ופצעו אותם. שני הילדים סבלו פגיעות מרובות של קליעים חיים בגף אחת או יותר, וכן בגוום העליון. שתי התקריות התרחשו בהקשר של תקריות ידוי אבנים בידי נערים פלסטיניים על משמר הגבול הישראלי המוצב בגדה.

הפגיעות הללו מהוות חלק מדפוס נרחב יותר של עימותים וירי, הפוגע בילדים פלסטיניים בכפר זה ובמקומות אחרים בגדה המערבית. מאז ינואר 2009 רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בסך הכול עשרה מקרים שבהם נפצעו ילדים בכפר קטנה מתחמושת חיה בנסיבות דומות.¹⁵ כמה מהילדים הללו נעצרו לאחר מכן על ידי כוחות צבא ישראליים ונכלאו באישום של ידוי אבנים. בנוסף על כך יש עדויות המצביעות על כך שלא כל מקרי הפגיעה בכפר קטנה דווחו, כך שהמספר הכולל של ילדים שנפצעו בהקשר זה עשוי להיות גבוה אף יותר: לדברי מועצת הכפר קטנה, כוחות ישראליים מרבית להשתמש בתחמושת חיה באזור זה, בנוסף על גז מדמיע וקליעי מתכת מצופים גומי, וב-2011 לבדה נפגעו לפחות עשרה פלסטינים משימוש בתחמושת חיה.¹⁶ ירי זה מתרחש לרוב במהלך תקריות שבהן מיידים ילדים ובני נוער פלסטיניים אבנים על

כוחות משמר הגבול הישראלי המוצבים לאורך הגדר. ואולם עדויות שמסרה מועצת הכפר למשרד לתיאום

ב-1 באפריל 2011 ירו כוחות משמר הגבול הישראלי תחמושת חיה על ילד נוסף מהכפר, בן 13, בעת שרעה כבשים בקרבת הגדר, ופצעו אותו.

עניינים הומניטריים, וכן עדויות שני הילדים שנפצעו במרס והוריהם, מצביעות על כך שכוחות הביטחון הישראליים הפרושים בשטח מתגרים לעיתים קרובות בילדים, מקניטים אותם וגוררים אותם לעימותים ולידוי אבנים (ראו מסגרת).

מהתלונות על אלימות מתנחלים שהוגשו למשטרת ישראל בשנים האחרונות נסגרו בלא הגשת כתב אישום.¹¹

הרשויות הישראליות זיהו אלימות מתנחלים נגד אזרחים פלסטינים כבעיה לפחות מאז תחילת שנות השמונים. ב-1981 הקים משרד המשפטים הישראלי ועדה בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, עויד יהודית קרפ, לחקירת האשמות בפשעים חמורים שביצעו מתנחלים נגד פלסטינים בגדה המערבית. בין היתר הגיעה הוועדה למסקנה כי משטרת ישראל וצה"ל אינם פועלים למנוע או להתערב על מנת לעצור תקיפות נגד פלסטינים ורכושם, ואינם חוקרים ביסודיות תלונות על מעשים כאלה.¹² כעבור יותר מ-10 שנים ציינה ועדת שמגר, שהוקמה בעקבות טבח 29 מתפללים פלסטינים בידי ברוך גולדשטיין במערת המכפלה בחברון, בשנת 1994, את אי יכולתן של רשויות אכיפת החוק לחולל רפורמה בנוהליהן בעקבות דוח ועדת קרפ, וכן ציינה כי מאז פרסום ממצאיה של ועדת קרפ לא חל כל שיפור ממשי במצב.¹³ עורכת הדין טליה ששון העלתה שוב את נושא היעדר אכיפת חוק על מתנחלים, בדוח שכתבה ב-2005, לבקשת ראש ממשלת ישראל, על בניית מאחזי התנחלות בלתי מורשים.¹⁴

מתוקף החוק ההומניטרי הבינלאומי וחוק זכויות האדם הבינלאומי, ישראל אחראית להבטיח את הסדר הציבורי והבטיחות ולהגן על האוכלוסייה האזרחית בשטח הנתון לכיבוש. ככוח הכובש בגדה המערבית, מוטלת על צה"ל האחריות ליישום מחויבות זו. בהיעדר אכיפת

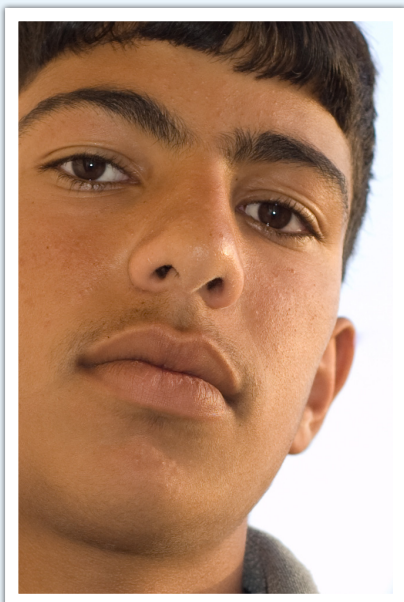
חוק אפקטיבית מצד ישראל, לצד פעילות מתנחלים הנעשית אגרסיבית יותר ויותר, קיים חשש שהמצב עלול להידרדר עוד יותר ולהביא למספר נפגעים גדול יותר מקרב האזרחים, ולהחמרת הנזק הנלווה לפגיעות אלה.

אירועים אלה מעוררים חששות כבדים בכל האמור בהגנה על ילדים, ומדגישים את הצורך בחקירת הנסיבות הספציפיות של מקרי הירי. חקירות כאלה צריכות להיות מיידיות, עצמאיות, יעילות ובלא משוא פנים, ואם יתברר כי משמר הגבול הישראלי פעל בעוולה, יש לדרוש הסברים מן האחראים להן.

בשלושת החודשים הראשונים של 2011 רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים תשעה מקרים שבהם נפצעו ילדים בגדה המערבית מתחמושת חיה שירו כוחות צבא או משמר הגבול הישראליים; מבין אלה, שמונה מקרים התרחשו באזורים צמודים לגדר, ארבעה בכפר קטנה וארבעה בכפר ביתוניה (נפת רמאללה). לדברי המנהל האזרחי הישראלי, שישה שוטרי משמר הגבול הישראלי נפצעו מאבנים שיידו ילדים בכפרים קטנה וביתוניה.

עדות ילדים שנורו ונפצעו בקטנה, שנמסרו למשרד לתיאום עניינים הומניטריים ב-31 במרס 2011

יחיא, בן 14

"ב-21 במרס יצאתי מבית הספר עם קבוצת חברים, בערך שעה 1:30 בצהריים. משמר הגבול חנו ליד הגדר, שנמצאת קרוב מאוד לבית הספר. הלכנו לזרוק עליהם אבנים. אבל ברגע שהתקרבו, עוד לפני שהספקתי לזרוק אבנים, ירו בי שלושה כדורים - נפצעתי בשתי הרגלים (באחת מהן בשני מקומות שונים) וגם בזרועי ובצד הגו שלי. אחרי שנוריתי משמר הגבול לא ניסו לעזור, אבל זה צפוי, אחרי הכול, הם אלה שירו בי... החברים שלי לקחו אותי משם, ואז נלקחתי לבית החולים."

מגיהאד, בן 17

"בשעות אחר הצהריים של ה-22 במרס שיחקתי כדורגל עם כמה מחברי מחוץ לבית משפחתי, כששמענו קולות של משמר הגבול הישראלי שנשמעו ברמקול ובאו מהאזור שמעבר לגדר. היינו במרחק

של לא יותר מ-150 מטרים מהגדר, ויכולנו לשמוע קולות ירי של ירי גז מדמיע ורימוני הלם, ולהריח גז מדמיע. משמר הגבול השתמשו ברמקולים - התגרו בנו, קיללו אותנו וקראו לנו שנעז לצאת לקראתם. הסתכלנו למעלה (הגדר נמצאת על הגבעה) ולמרות שלא ראינו מייד את משמר הגבול, ידענו מי זה, ואני וחברי טיפסנו למעלה להשליך עליהם אבנים. הם הסתתרו מאחורי כמה מהעצים בשטח, והתחילו לירות עלינו. נוריתי פעמיים בתחמושת חיה, פעם ביד ופעם בגב. הם ניסו לעצור אותי, אבל ארבעת החברים שלי לקחו אותי משם. אני חושש כל הזמן שיבואו לחפש אחרי, ושאיצער... שני אחי הגדולים נידונו לשלוש שנות מאסר על יידי אבנים; אחד נעצר בבית שלנו ביום הולדתו השמונה-עשר.

משמר הגבול באים לפה לעיתים קרובות - אולי כל יומיים, ולפעמים אפילו כל יום. זו הפעם השנייה שנוריתי בתחמושת חיה - בפעם הראשונה נוריתי במרס 2009. בפעם היא עצבתי בהתחלה את בית הספר לחודש, אבל כשניסיתי לחזור נתקפתי כל הזמן סחרחורות ובחילות. בסופו של דבר נשרתי לגמרי מהלימודים, ומאז לא חזרתי."

חששות לנוכח שימוש יתר בכוח על ידי כוחות הביטחון של החמאס נגד מפגינים

בכל רחבי השפ"כ נערכו הפגנות למען אחדות לאומית

ב-15 במרס הפגינו עשרות אלפי פלסטינים בכל רחבי השפ"כ, בקריאה לשים קץ לפילוג בין חמאס לפתח. בכל האמור בהפגנות בעיר עזה, הביעו ארגוני זכויות אדם פלסטיניים דאגה לנוכח הכוח המופרז שהפעילו כוחות ביטחון מקומיים נגד מפגינים, בהפגנות שנערכו בכיכר החייל האלמוני ובכיכר אל כתיבה. לדברי ארגון אל-מיזאן לזכויות אדם ואגודת א-דמיר לזכויות אדם, מפגינים פוזרו בכוח בעזרת אלות, ועשרות בני אדם נפצעו פציעות בדרגות חומרה שונות. כ-50 מפגינים נעצרו, וחלקם שוחררו מאוחר יותר.

בנוסף על כך, המרכז הפלסטיני לזכויות אדם דיווח כי כמה עיתונאים הותקפו תקיפות מילוליות וגופניות וכי שוטרים רדפו אחר עיתונאים, כתבים וצלמי עיתונות שנכחו במקום, והחרימו מספר מצלמות. בימים שלאחר מכן נכנסו כוחות ביטחון לכמה מוסדות עיתונות, ועל פי הדיווחים החרימו קלטות וצילומים. ההפגנות נמשכו במקומות שונים, לרבות אוניברסיטאות אל אזהר ואל קודס בעיר עזה. רבות מההפגנות התפתחו לעימותים בין קבוצות מפגינים שונות, ואלה פוזרו על ידי כוחות הביטחון של עזה. מספר מפגינים נעצרו ושוחררו מאוחר יותר.

גם בערים שונות בגדה המערבית נערכו הפגנות, אך אלה נותרו שקטות יחסית. היוצא מן הכלל היחיד היתה הפגנה בעיר רמאללה, שבה נפצעו חמישה בני אדם בעימותים פיסיים בין מפגינים תומכי פתח למפגינים אחרים, ועל פי הדיווחים נעצרו חמישה בני אדם.

חוק זכויות האדם הבינלאומי מקנה לכל את הזכות לחופש ולביטחון אישי, לחופש הדעה והביטוי, ולחופש ההתאגדות.¹⁷ אך שאינה מחויבת לאמנות ספציפיות, הרי שמכוח החוק המנהגי, על רשות

הממלאת תפקידי ממשלה, כמו החמאס ברצועת עזה, מוטלת החובה לנקוט אמצעים שיבטיחו את כיבודן של הזכויות הללו, ולחקור את הפרתן לכאורה.

רצועת עזה: מעבר קרני נסגר

הקיבולת המוגבלת של מעבר ככרם שלום ממשיכה לעורר דאגה

בתחילת החודש, כמות שהוכרז בתחילת השנה, נסגרה רצועת המסוע במעבר קרני לזמן לא מוגדר. הרשויות הישראליות הצדיקו צעד זה בנימוקי ביטחון, כאמצעי זהירות שמטרתו צמצום החשיפה של עובדי המסוף הישראליים לסכנת תקיפה מצד פלסטינים. אף שבמעבר כרם שלום פותחו מתקנים חלופיים, קיבולתם של המתקנים הללו מוגבלת ולא די בהם לתת מענה לצרכים הממשיים. הקיבולת המוגבלת והעלויות התפעוליות הגבוהות יותר של מעבר כרם שלום עוררו גם הן חששות הומניטריים.

בכל האמור בחיטה, ועדת תיאום המעברים של הרשיף מעריכה כי בכדי לענות על הביקוש בעזה דרושים 250 מטעניי חיטה ומספוא בשבוע, בעוד שקיבולתה של רצועת המסוע החדשה בכרם שלום הינה 150-200 מטענים בשבוע. המחסור בחיטה, כמו גם המחיר הנמוך יותר של קמח המיוצר במקומות אחרים, גרם לסוכנויות המספקות סיוע במזון בעזה לייבא חלק מתצרוכת הקמח שלהן, במקום לרכוש קמח מיצרנים מקומיים.

במרס נרשמה הכמות הנמוכה ביותר של חיטה מיובאת מאז תחילת 2010. לתופעה זו שני גורמים: שביתה בת שבועיים של חברות ההובלה בעזה, במחאה על סגירת מעבר קרני, ועקב כך הקצאת חלק משמעותי ממשאבי המתקן החדש לשינוע מספוא לבעלי חיים, הנחוץ מאוד בעזה. כתוצאה מכך, בסוף התקופה שאותה מכסה דוח זה ירדו עתודות החיטה בעזה למלאי המספיק לחמישה ימים, לעומת הכמות הרגילה המספיקה לשישה עד ארבעה שבועות - אחד השיאים הנמוכים ביותר של מלאי חיטה שנרשמו בחודשים האחרונים.

האיים, למשל, מעריכה שבכדי ליישם 35 אחוזים בלבד מתוכנית הבנייה שלה, אם תאושר, יהיה עליה לנצל את מלוא קיבולתו של מתקן זה למשך שמונה חודשים.

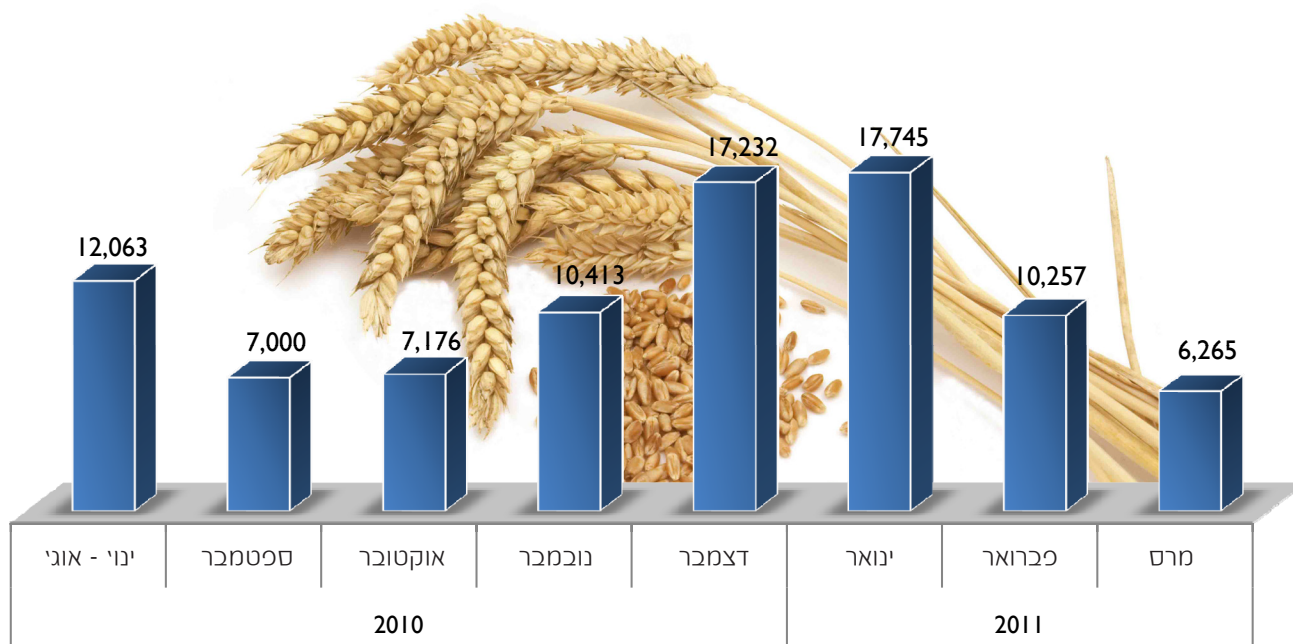
כאמצעי זמני, בחודש מרס התירו הרשויות הישראליות את העברתן של 51,000 טונות של חצץ למיזמים מאושרים דרך מעבר סופה, שנסגר רשמית בספטמבר 2008.

בכדי ליישם בקנה מידה רחב של מיזמים הדרושים למתן מענה לצורכי הדיור והתשתיות העצומים בעזה, יש לפתוח את מעברי סופה וקרני באופן מתמשך.¹⁸ יישומם של מיזמים אלה יספק גם הזדמנויות תעסוקה נחוצות מאוד במגזר הפרטי. למרות התאוששות מסוימת שנצפתה מאז הקלת המצור, ביוני 2010, שיעור התעסוקה שנרשם ברבע הרביעי של 2010 היה 37.4 אחוזים, עלייה של פחות משני אחוזים לעומת שיעור התעסוקה ברבע השני, ואחד הגבוהים בעולם.

יתרה מכך, לדברי תוכנית המזון העולמית, מיקומו הרחוק יותר של מעבר כרם שלום מייקר את שינוע החיטה דרכו ב-20 אחוזים בקירוב לעומת השינוע דרך מעבר קרני, בשל עלויות ההובלה הגבוהות יותר. צופים שעלייה זו תפגע עוד יותר ביכולתן של טחנות מקומיות להתחרות במתחרים בינלאומיים. בנוסף על כך, בעוד שהרשויות המקומיות מפקחות על מחירי הלחם וקמח החיטה, עלויות התובלה הגבוהות יותר עלולות להיתרגם בסופו של דבר לעלייה במחיר לצרכן. לכך תהא השפעה שלילית במיוחד על יותר ממחצית מבתי האב בעזה הסובלים מאי-ביטחון תזונתי.

בקרב צפוי להתחיל לפעול מתקן נוסף בכרם שלום, המשמש לשינוע חצץ. מתקן זה יגדיל את קיבולת המעבר בעד 500 מטעני חצץ בשבוע, המיועדים למיזמים שמיישמים ארגונים בינלאומיים באישור הרשויות הישראליות. אף שכמות זו מייצגת עלייה לעומת הכמויות שהועברו קודם לכן דרך מעבר קרני, היא עדיין אינה מספיקה לתת מענה לצורכי האוכלוסייה. סוכנת הסעד והתעסוקה של

יבוא חיטה (בטונות)

מקור: תוכנית המזון העולמית

החלטה מוניציפאלית חדשה בעניין תוכנית הלימודים הנלמדת בבתי ספר בירושלים המזרחית

ב-7 במרס בישרה עיריית ירושלים לבתי הספר הפרטיים ובתי הספר המוכרים הלא-רשמיים בירושלים המזרחית כי החל משנת הלימודים 2011-2012 לא יורשו לרכוש ספרי לימוד מכל מקור שהוא מלבד העירייה עצמה, כמו בתי הספר הפועלים במימון מלא של העירייה.

כל בתי הספר הפלסטיניים בירושלים המזרחית משתמשים בתוכנית הלימודים המאוחדת שפיתחה הרשות הפלסטינית מאז 2000. אולם בבתי ספר עירוניים, העירייה מוציאה מספרי הלימוד חומר הנחשב בעיניה לבעייתי, כמו נושאים הקשורים בזהות הלאומית ובהיסטוריה הפלסטינית.

אף שפרטי התנאי החדש יימסרו רק בשלב מאוחר יותר, נציגי בתי הספר הפרטיים ובתי הספר המוכרים הלא-רשמיים בירושלים המזרחית מאמינים כי החלטה מוניציפאלית זו תחייב אותם לציית לתוכנית הלימודים המתוקנת, שכבר נמצאת בשימוש בבתי ספר עירוניים. בנוסף על כך, בגופי החינוך הפלסטיניים בירושלים המזרחית רווח החשש כי זה אינו אלא הצעד הראשון לקראת החלפתה ההדרגתית של תוכנית הלימודים הפלסטינית בתוכנית הלימודים הישראלית, החלפה שתחליש את זהותם הלאומית של התלמידים.

כמו בן, בתי ספר בירושלים המזרחית חוששים גם כי אם לא יצייתו להחלטה חדשה זו יאבדו את התמיכה הכספית שהם מקבלים כרגע מן העירייה. בלי סובסידיות כאלה, יאלצו בתי הספר הפרטיים ובתי הספר המוכרים הלא-רשמיים להעלות את שכר הלימוד שהם גובים. צעד כזה יטיל עול כספי כבד על משפחות התלמידים, המשלמות מיסים שנועדו לממן חינוך עירוני, ונאלצים כבר לשלם עבור חינוך אשר - על פי החוק הבינלאומי והחוק הישראלי גם יחד - הם זכאים לקבלו בחינם.¹⁹

זהו ניסיון ראשון מאז 1967 של הרשויות הישראליות להתערב בתוכנית הלימודים הנלמדת בבתי הספר בירושלים המזרחית. ב-1967 נכפתה על בתי הספר הפלסטיניים תוכנית לימודים חדשה, שנתקלה בהתנגדות עזה מצד הורים ומורים, עד שבשנת 1974 הושבה על כנה תוכנית הלימודים הירדנית, ששימשה לפני 1967.

לכל ילד הזכות לחינוך. מזכות זו נובעת חובתן של מדינות להבטיח כי "מבחינת צורתו ותוכנו, לרבות תוכניות לימודים ושיטות הוראה, החינוך יהיה מקובל על התלמידים (כלומר, רלבנטי, מותאם תרבותית ואיכותי) ובמקרים המתאימים, גם על הוריהם".²⁰

- <http://yeshdin.org/userfiles/file/Reports-Hebrew/SemblanceofLaw-fullreport%5BHeb%5D.pdf>
13. "יש דין", "מראית עין", עמ' 34.
 14. עורכת דין טליה ששון, תקציר חוות הדעת בעניין מאחזים בלתי מורשיים, ה-31 במרס 2005, עמ' 31, <http://www.planetnana.co.il/uri/SasonReport.html>. בדוח שלה מבהירה ששון כי יש בעיה במונחים של אכיפת החוק על מתנחלים ישראלים בגדה המערבית. לדברי ששון, חיילי צה"ל אינם אוכפים את החוק, אינם מכירים את נוהל אכיפת החוק ואינם מעוניינים כלל לתפקד כשוטרים. בתקציר המנהלים של חוות הדעת שלה היא מציינת: "היחס למתנחלים מפרי חוק הוא לרוב סלחני. תוצאת היחס הסלחני כלפי מפרי החוק היא התגברות מעשי הפרות החוק ביתר שאת".
 15. מאז ינואר 2009 רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים שמונה ילדים פלסטיניים שנהרגו ו-65 אחרים שנפצעו מתחמושת חיה שנורתה עליהם על ידי כוחות ישראליים בגדה המערבית. כמחצית בקירוב מביניהם (39) נפגעו בתקריות הקשורות במישורין או בעקיפין לגדר - במהלך הפגנות מאורגנות, או בעימותים ותקריות אחרות שהתרחשו בקרבת הגדר.
 16. רוב המקרים הללו טרם אומתו על ידי המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, שאימת עד עתה רק ארבעה מקרי פציעה ב-2011.
 17. סעיפים 19 ו-21, האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות.
 18. לניתוח נוסף של צרכים אלה ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "ההשפעות ההומניטאריות של ההתאמות בניהול המצור על רצועת עזה", מרס 2011, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_special_easing_the_blockade_2011_03_hebrew.pdf
 19. כך למשל, בבית הספר Frères, מוסר מנהלו דרי סולימן רבאדי, יועלה שכר הלימוד השנתי לתלמיד מ-6,000 ש"ח ל-11,200 ש"ח.
 20. הוועדה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, הערה פרשנית 13 (מושב מספר עשרים ואחד, 1999).
 1. International Committee of the Red Cross, Customary International Humanitarian Law, Volume I: Rules, Rule 12, p. 40.
 2. עמוס הראל ואבי יששכרוף, "הדרום על סף התלקחות", "הארץ", ה-23 במרס 2011, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1221779.html>
 3. הודעת לעיתונות של "משמר זכויות האדם" ה-24 במרס 2011.
 4. דוח צוות הבדיקה של האו"ם בנושא העימות בעזה ("דוח גולדסטון"), פרק 10; בצלם "להפסיק את השימוש במרגמות באזורים מאוכלסים ברצועת עזה". ה-23 במרס 2011.
 5. שם.
 6. הודעת לעיתונות, ה-29 במרס 2011.
 7. Customary International Humanitarian Law, Ibid, Rules 23 and 24
 8. התקרית המשמעותית ביותר מכל אלה התרחשה בכפר עוורתא, שם יישרו מתנחלים וגידרו לפחות 20 דונמים של אדמות השייכות ל-35 חקלאים תושבי הכפר. בתקרית נפרדת השחיתו מתנחלים שלושה מיכלי מים ועקרו כ-100 נטעי זיתים השייכים לשלוש משפחות מהכפר.
 9. ראו דף מידע של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "אלימות מתנחלים ופינוי מאחזים", נובמבר 2009, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_settler_violence_fact_sheet_2009_11_15_hebrew.pdf
 10. המשרד לתיאום עניינים הומניטריים זיהה 26 צמתי דרכים וקטעי כבישים שבהם פעילות מתנחלים עלולה לשבש תנועה של פלסטינים או לחסום אותה בעת פינוי רחב היקף.
 11. ראו יש דין, "אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", דף נתונים, פברואר 2011, <http://www.yesh-din.org/userfiles/file/datasheets/LESV%20Datashet%20-%20Feb%202011%20-%20Investigations%20Monitoring%20-%20Heb.pdf>
 12. ראו "בצלם", טיפול המשטרה בתלונות על אלימות אזרחים ישראלים, www.btselem.org/hebrew/settler_violence/police.asp וכן "יש דין", "מראית עין: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", עמ' 39-41,

ברשימה המפורטת לעיל ארגוני וסוכניות או"ם וארגונים הומניטריים מקומיים ובינלאומיים המשתתפים בקבוצות עבודה מגזרית ומספקים בעקביות מידע עבור דו"ח המעקב ההומניטארי:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Programme (UNDP), United Nations Development Fund for Women (UNIFEM), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for

Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Programme (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence for Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG), Campaign for the Right to Enter, ACF-E, AAA, ACP, ACAD, and members of the Temporary International Mechanism (TIM).

*לפרטים ולמידע נוסף פנו אל יחזקאל ליין, דוא"ל: lein@un.org טל: 02-5829962

הנוסח המחייב הוא הדוח המלא בשפה האנגלית; לקריאתו פנו לאתר OCHA: http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2011_04_12_english.pdf טבלאות עם נתונים מפורטים על מדדי הגנה ניתן לקרוא בדוח בשפה האנגלית, http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2011_04_12_english.pdf עמודים 11-16.